

AGRESIVITATEA UNUI VIRUS ÎNTRE LIBERTATE ȘI CONȘTIINȚĂ

Lect. univ dr. Daniel Sorin DUȚĂ

*Universitatea Adventus,
daniel.duta@uadventus.ro*

Abstract: The Aggressiveness of a Virus between Freedom and Conscience

The fight against aggression is one of the most well-founded human tendencies. Although we are in the midst of diplomacy, in the years when the weapons of the great powers are at the highest levels, there are enemies who can take power without asking permission. I didn't take into account and didn't think about how much harm a pandemic can do. I believe that God was not taken by surprise by this minor, but in the same time, such a major aggression.

Keywords: *aggression, virus, evil*

Lupta împotriva agresivității este una dintre cele mai întemeiate porniri umane, deși suntem în timpul diplomației, în anii în care armamentul din dotare al marilor puteri este la cele mai înalte cote, există inamici care pot pune stăpânire pe putere fără să ceară permisiunea. Nu am luat în calcul și nu m-am gândit cât de mult rău poate face o pandemie.

Cred că Dumnezeu nu a fost luat prin surprindere de această agresiune minoră, și totuși majoră. Cert este că nu putem ignora faptul că suntem mai puțini, ultima stație înainte de înhumare a omului, biserica pe timpul pandemiei era neîncăpătoare de sicrie.

Ca profesor, vă propun o evaluare la lecția Covid-19! Ce am învățat? O pușcătură mică, de câțiva microni, coronavirus, a pus la pământ o economie mondială, ne-a depărtat pe unii de alții, ne-a luat bucuria de a fi împreună cu părinții, a mărit numărul de divorțuri, ne-a închis bisericile, ne-a obligat să ținem cursuri on-line, îmbrățișări on-line, interviuri on-line, slujbe on-line. După șase mii de ani de conviețuire cu răul, tot suntem luați prin surprindere.

Problema răului a fost dintotdeauna cu noi. După cele două războaie mondiale, Holocaustul și bombardarea Hiroșimei au fost laitmoetivele care se spune că au zguduit încă o dată optimismul nostru fragil într-o semnificație supremă a vieții. Providența lui Dumnezeu era din nou pusă la îndoială. Elie Wiesel, un evreu închis de nașiști, care este laureat al premiului Nobel pentru Pace, povestește în cartea *Noaptea*, din perspectiva unui copil, felul în care credința în Dumnezeu i-a fost diluată privind moartea copiilor într-un lagăr de concentrare nazist: „Niciodată nu am să uit acel fum. Niciodată nu am să uit fețele acelor copii, ale căror trupuri le-am văzut transformându-se în rotocoale de fum sub un cer albastru liniștit. Niciodată nu am să uit acele flăcări care mi-au consumat credința pentru totdeauna. Niciodată nu am să uit acele momente care mi-au ucis Dumnezeu și sufletul și mi-au spulberat visele.”¹ Cutremurător, pasajul scriitorului, dar poți trece peste el ușor până când tu ești implicat, în acel moment lumea, viața și timpul tău se opresc și GPS-ul vieții nu mai funcționează, este dat peste cap. Mulți gânditori și-au pus problema dacă se mai poate face teologie după Auschwitz și Hiroșima. De atunci, doctrina clasică creștină despre existența lui Dumnezeu a fost supusă unor atacuri foarte puternice.

Teoriile religiilor răsăritene explicau răul ca o iluzie, realitate istorică și contemporană combate această teorie pentru că nu răspunde la realitatea suferinței prin care trece ființa umană nu ca o iluzie, ci ca o realitate. Realitatea răului este de necontestat pentru că te întâlnești cu el zilnic și există în noi înșine și în toți oamenii pe care îi contactăm. Tot ei consideră că răul este contrariul binelui, descriind universul cu două fețe și două forțe, care se contrabalansează, binele și răul scăpate de sub controlul lui Dumnezeu. Sub modelul platonice și zoroastrie, dualitatea divizează lumea pentru faptul că există plăcere și durere, pentru că există bine și rău, ducându-ne în logica personalizării binelui prin Dumnezeu și a răului prin diavol. Maniheismul și gnosticismul, prin teologia procesului, declară că răul este mai puternic decât Dumnezeu, aducându-l pe Dumnezeu la vârsta omului și furându-l pe Dumnezeu de omnipotență și omnisciență, astfel luându-i puterea mântuitoare. Folosirea răului pentru maturizarea spirituală dezvoltată și conturată de Irineu (130-202) în secolul al II-lea în care viziunea lui despre rău era că apariția lui a fost inserată prin Adam după ce acesta și-a consumat copilăria, după care

1 Elie Wiesel, *Noaptea*, Editura Corint, București, 2012.

maturizarea lui spirituală a fost realizată prin căderea în păcat generând o nouă etapă de creștere spirituală. Dezlegarea de Dumnezeu însemna eliberarea lui Adam pentru devenirea lui ca adult și stăpân pe alegerile lui și pe libertatea lui chiar dacă însemna respingerea lui Dumnezeu. Irineu vede prezența răului în lume ca o nevoie imperioasă, deși negat de Dumnezeu, aduce suferința ca element de bază pentru maturizarea spirituală. Ideea lui Irineu este mult criticată că el prezintă de fapt eșecul lui Dumnezeu în ce privește omul, negăsind o altă cale de maturizare spirituală decât traseul păcatului. La toate aceste cutremure în interiorul Bisericii, s-a adăugat atacul raționaliștilor. Ei nu puteau crede ceea ce mintea nu putea accepta. Problema suveranității divine și raportul ei față de libertatea umană a fost oarecum soluționată de teologii reformatori prin a acorda prioritate inițiativei divine. Dumnezeu era proclamat suveran peste istorie și creație, având un plan precis, care se derula fără să întrebe pe cineva. Și totuși, chiar dacă locul și rolul Dumnezeului suveran era asigurat, relația lui Dumnezeu cu răul devenea o problemă reală. Cum poate un Dumnezeu bun și atotputernic să îngăduie răul în lumea Lui? Omul modern, care nu acceptă explicații de ordin metafizic sau metaistoric, crede că problema răului trebuie păstrată în limitele istoriei.

O variantă propusă este cea a monismului. Monismul susține că în realitate totul este bun, deci nu există rău. Răul este o iluzie. Ideea aceasta este susținută de un curent de gândire numit Christian Science (*Știința creștină*) și de hinduism. Unii includ în această concepție și opinia lui Augustin despre rău ca privațiune, ceea ce este greșit. Monismul nu satisface, întrucât pretinde că ceea ce este real, de fapt, nu este real. În principiu, monismul respinge problema răului deoarece nu dă niciun răspuns la întrebarea de ce atâția oameni suferă de o iluzie atât de reală! Credem că este incorect să creăm o categorie metafizică pentru rău ca neființă sau privațiune.

Poziția lui Augustin (354-430) nu a folosit tema privațiunii ca soluție la problema răului, ci ca argument contra maniheismului, folosind poziția clasică a Bisericii Apusene timp de mai multe secole. Mai târziu, Toma de Aquino (1225-1274) a dezvoltat-o în *Summa Theologia*.² Augustin și Toma sugerează să ne gândim la răul în sine nu ca la ceva real. Răul este, de fapt, o corupere a binelui; o cădere a binelui, și nu o realitate independentă. Răul este întotdeauna un parazit care trăiește pe seama

2 E. Gilson, *Tomismul* Ed. Humanitas, 2002, București pag. 230.

binelui. Este o absență a binelui (*privatio boni*) și de aceea este o mișcare înspre non existență.

Problema răului ar presupune discutarea următoarelor subiecte:

- Dumnezeu, ca singura ființă supremă, bun și neschimbabil, a creat toate lucrurile.
- Toate lucrurile create sunt bune în natura lor.
- Răul este o privațiune sau o lipsă în lucrurile create, dar nu o realitate pozitivă.
- Răul moral în oameni rezultă dintr-o deficiență a voinței lor.
- Toate lucrurile pe care le numim rău din perspectiva noastră finită sunt, de fapt, parte dintr-o ordine mai înaltă și dintr-o armonie în economia lui Dumnezeu.³

După cum se remarcă, dilema răului s-a transformat în problema lui Dumnezeu. Unii gânditori atei au ajuns la concluzia că este mai „bine” pentru Dumnezeu ca El să nu existe. Un exemplu de ateism justificat de existența răului este cel al lui David Hume (1711-1776). Hume contestă „natura acelei Ființe divine, atributele Lui, decretul Lui și planul providenței Lui.”⁴ Logica lui Hume a devenit clasică pentru atei:

- Dacă Dumnezeu există, El este omnipotent și bun;
- Dacă un astfel de Dumnezeu ar exista, El ar împiedica răul;
- Răul există în cantitate apreciabilă;
- Rezultă că Dumnezeu nu există.

Am văzut că o variantă de răspuns ar fi să mergi pe linia explicării răului, iar o alta ar fi să mergi pe linia explicării și găsirii unei soluții. Într-un univers creat de un Dumnezeu personal se refuză iraționalitatea răului. Mai degrabă trebuie căutat modul de integrare a răur lui în experiența umană. Pentru aceasta e nevoie de conceptualizare, de sintetizare. Variante posibile:

O primă variantă ar fi redefinirea atributelor divine. Această variantă este preferata filosofilor și teologilor procesului. Ei consideră că atributele fundamentale ale lui Dumnezeu trebuie să sufere o redefinire, pentru a se obține compatibilitatea. De pildă, Dumnezeu nu este atotputernic și nici bun, în sensul clasic al definiției date de teologie. Mai

3 Peterson, M, Hasker, W, Rechenbach, B, Basinger, D. (eds.), *Philosophy of Religion. Selected Readings* Oxford University Press, 2001, Oxford: p. 251.

4 N. Geisler, *Apologetica creștină*, Editura Societatea misionară Română, Oradea 1995, p. 176.

degrabă, Dumnezeu este o ființă deschisă, o ființă în devenire. El devine Dumnezeu odată cu universul creat de El.

O altă opțiune ar fi să redefinim răul. În acest caz, răul poate deveni neinteligibil sau irelevant. De pildă, atunci când răul este privit ca având sens chiar și atunci când e vorba despre moartea unuia drag. Este ca și cum ai spune că moartea are același sens ca viața. O altă variantă ar fi să introducem problema libertății în ecuație. În acest caz, cele trei afirmații de la început sunt compatibile, întrucât Dumnezeu a creat ființe libere. Aici intră teodiceea liberului arbitru sau teodiceea bazată pe liberul arbitru.

O altă opțiune ar fi lămurirea statutului răului. Varianta aceasta pare să devină tot mai populară astăzi. De exemplu, Alvin Plantinga, filozof și teolog prezbiterian american, spune că afirmația „dacă există rău în lume, atunci el este nejustificat” trebuie dovedită ca afirmație necesară, dar aceasta nu este neapărat adevărată. Spre deosebire de teodiceea liberului arbitru a lui Augustin, care oferă motive pentru existența răului, Plantinga susține că existența răului nu este incompatibilă cu credința în Dumnezeu. Astfel, Plantinga completează cele trei afirmații ale ateului cu alte trei afirmații, care rezultă din afirmarea incompatibilității. Plantinga propune următoarea rezolvare:

- ✦ Dacă Dumnezeu a creat o lume în care poate exista răul, înseamnă că a avut un motiv;
- ✦ Motivul este libertatea;
- ✦ Libertatea înseamnă libertate semnificativă, inteligibilă, adică posibilitatea de a alege între bine și rău;
- ✦ Dumnezeu nu putea să creeze ființe cu un grad semnificativ de libertate și care să fie incapabile de a păcătui.

Contra lui Leibniz, Plantinga afirmă că Dumnezeu, chiar dacă este omnipotent, nu putea să creeze orice lume potențială, posibilă. Contra lui Mackie și Flew, Plantinga consideră că Dumnezeu nu putea să creeze o rasă de ființe libere care să nu aleagă răul niciodată. Motivul stă în conceptul de „trans-world depravity”, „depravare trans-cosmică”. În concepția lui Plantinga, nu există „cea mai bună lume posibilă”. Lumea noastră are cel mai bun echilibru între bine și rău.

În concluzie, pentru Irineu, prezența răului în lume este explicată ca o necesitate. Răul asigură faptul că oamenii pot învăța să aleagă, fără a garanta sau înclina direcția alegerii. Fără îndoială, pentru Irineu, Dumnezeu este în control, trimițând răul ca un ajutor și nu ca o pedeapsă.

Prețul libertății în procesul maturizării este suferința. Fiecare este însă liber să decidă asupra consecințelor. Răul este rezultatul anumitor alegeri luate de om. Dumnezeu îngăduie aceste rele pentru a-i întări pe oameni în libertatea și responsabilitatea lor.

Problemele apărute din această interpretare sunt rezolvate prea ușor de Irineu. De exemplu, la întrebarea: „Ce se întâmplă cu cei care mor înainte de a deveni maturi prin rău?”, Irineu lasă posibilitatea existenței unui soi de purgatoriu ca stadiu final de purificare. Reacția creștină prin jertfa lui Isus Hristos ne conduce la actul mântuitor când identificăm răul.

Bibliografie

- ✦ Bartos, Emil, *Conceptul de îndumnezeire în teologia lui Dumitru Stăniloae*, Editura Institutului Biblic Emanuel, Oradea, 1999, 509 pagini. A doua ediție Editura Cartea Creștină, Oradea, 2002.
- ✦ Bartos, Emil, *Introducere în istoria dogmei creștine*, Editura Metanoia, Oradea 2002.
- ✦ Geisler, N., *Apologetica creștină*, Editura Societatea misionară Română, Oradea 1995. Gilson, E., *Tomismul* Ed. Humanitas, 2002, București pag. 230.
- ✦ Peterson, M, Hasker, W., Rechenbach, B, Basinger, D. (eds.), *Philosophy of Religion. Selected Readings* Oxford University Press, Oxford, 2001.
- ✦ Wiesel, Elie, *Noaptea*, Editura Corint, București, 2012.